

Stora Amarantherordens Historia

~Minnet härav skall vara ljvt~

Sveriges läge i Europa.

På tronen sitter den 26-åriga Kristina, beläst, idérisk och undervisad av de bästa lärare med den förhoppningen att hon skulle leda riket enligt Gustav II Adolfs och efter hans död rikskansler Axel Oxenstiernas Väl etablerade visioner.

Fem år tidigare hade Sveriges nya stormaktsställning bekräftats genom westfaliska freden. Förmögenheter hade tillförts statskassan och de under kriget ledande fältherrarna.

Den närmaste kretsen kring Drottningen bestod av belästa personer från central Europa, som kallts in. Drottningens intresse av katolicismen glädde en del av dessa herrar, som gemensamt stöttade Drottningens idéer och tankar åt detta håll. Världsmakterna hade lagt märke till Sveriges nya ställning. Det var sålunda stor prakt och exklusiva nöjen som hovet anordnade till drottningens ära, gärna efter franska förebilder. Där förekom dramer översatta av Georg Stiernhielm, som lärde muserna att tala och sjunga på svenska. Baletter, kringrännningar och upptåg avläste varandra.

Den högsta samhällsklassen influerades av ett chevalereskt galanteri. Där kom en väl behövlig förfining i stället för den gamla grovheten. De unga officerarna som återvänt från kriget i Tyskland och som sett eller själva deltagit i de råheter och övergrepp mot civilbefolkningen – vars make vi tyvärr upplever i våra dagar – tvingades lägga b and på sina fältvanor. De fördes i stället för de kvinnor som stod till buds i kriget, samman med hovets unga damer. Officerarna skulle vara smidiga, höviska, spirituella och sentimentalt svärmiska. Sina vid kommandoropen vana stämband fick de träna att deklamera franska verser, där den kvinnliga skönheten hyllades och fredens välsignelse prisades. Detta var den nya tiden och den spred sig så småningom långsamt till det borgerliga samhället.

Drottningen vill stifta sin orden.

Kristina hade under en längre tid haft i tankarna att instifta en svensk statsorden. Under denna period fanns olika typer av ordnar runt om i Europa. Englands Strumpebandsorden och Frankrikes Helgeandsorden var åldriga. Den 2 augusti 1650 beslöt riksrådet att instifta en ”Christina Orden”. Det uppges att Axel Oxenstierna var stark motståndare till företaget och de hela blev till ingenting.

Ett par år senare iscensatte drottningen sin gamla tanke men nu var det fråga om en hovorden förbehållen hennes närmaste omgivning, till vilka förutom de nämnda räknades de från sina respektive hemländer Polen och Danmark utstötta fd vice kronkanslern Hieronymus Radziejowski och fd rikshovmästaren och ”riksförrädaren” Corfitz Ulfeldt.

1653 ville Kristina anordna en fest som i prakt och glans skulle överträffa allt som man dittills sett. Samtidigt instiftades orden – Amaranth.

Den fest som avhölls på trettondagen 1653 skulle efter romerskt mönster kallas ”Gudarnas högtid” i det lyckliga Arkadien. Corfitz Ulfeldt var Jupiter, Pimentel var utklädd till krigsguden mars och Radziejowski som Bacchus for in i salen på en tunna med ett stort vinstop i handen. Hovets damer och herrar föreställde herdar och herdinnor, anförda av drottningen själv som antagit herdinnenamnet Amaranta, ”den oförgängliga”.

Senare på kvällen bytte Kristina ut sin herdinneskrud mot en festklänning. Mängderna av juveler som prytt Amarantas dräkt sprättades bort och delades ut till de närvarande. Med gåvan instiftade drottningen ”Fraire d’Amarante”.

Ordensmedlemmarna utgjordes av dem ”som deltog i drottningens intimaste förlustelser”. Bland dessa räknades de som på lördagskvällarna dinerade med henne på Jacobsdal ”för att känna och beundra denna furstinnas känslor”, Drottningens egna ord.

Fältherren Jakob Pontusson De la Gardie byggde Jakobsdal, och heter sedan slutet av 1600-talet Ulriksdal. Slottet hade kort efter Amaranterordens instiftande skänkts till drottningen av Jakobs son Magnus Gabriel och var uppkallat efter ett av Karl XI:s och Ulrika Eleonoras i späda ålder avlidna barn.

Efter juvelutdelningen dansades, för första gången i Amaranterordens historia, en gavott. Vi känner genom en bevarad lista namnen på de fjorton dansande paren. Den glada festen avslutades klockan sju på morgonen. I vilket skick herdar och herdinnor då befann sig förmåler inte skriften.

Senare utbildades stadga och ritual jämte insignier för orden. Utnämningar gick till så att drottningen satt på tronen. De som skulle dubbas till riddare föll på knä och sträckte fram handen. Den fattade drottningen – stormästarinnan – mellan sina båda händer. Hon förestavade ordenseden, som eftersades. Den innebar att riddaren lovade att vara trogen drottningen och stödja hennes intressen, försvara dygden och dygdiga kvinnors heder, bestraffa lasten, göra hederliga gärningar och hålla ordenslöften heliga.

Sedan eden avlagts satte drottningen över den nye riddarens axel ett karmosinfärgat band med en bred silverspets. I bandet satt ordensdekorationen: en oval av guld omgiven av en grön emaljerad lagerkrans i vilken var inflätat ett vitt emaljerat band med inskriptionen...

”Dolce nella memoria”,

”Minnet härav skall vara ljuvt”.

